

GROENE EN GEZONDE KEUZES VOOR NOORD-HOLLAND

Noord-Holland, ik houd van het groen van je wei,
Het zwart-wit en rood van je koeien.
Je velden vol molens versieren de Mei
Wanneer alle bollen gaan bloeien.
Het zilveren licht kleurt de lucht op het land.
En zilt komt de zeelucht gewaaid aan je strand
Om 't wit van de wolken aan 't hemelse blauw:
Noord-Holland, mijn Holland, hoe houd ik van jou!

Noord-Holland, ik houd van je heerlijke Gooi,
je prachtige Kennemerdreven.
Je meren en brede kanalen zo mooi,
zijn spiegels van waterrijk leven
En zie ik je polders, ontworsteld aan zee,
daar wuift nu het goudgele graan met ons mee.
Het fluitekruid siert met zijn sluier je dijk.
Noord-Holland, mijn Holland, wat ben je toch rijk!

Noord-Holland, ik zie je historische pracht,
bewaard in je talloze steden.
Je huizen getuigen van stoerheid en kracht,
en rijk is je grote verleden.
Een volk waar de één op de ander vertrouwt
en dat aan zijn toekomst nog dagelijks bouwt,
met ieder die aan jou zijn hart heeft verpand.
Daarom ben jij Holland, mijn Holland, mijn land!

(Volkslied van Noord Holland)

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Stad en landschap gezond, groen en duurzaam!	3
Landschap: versterk het landschap, benoem landschapsambassadeurs.....	7
TOP activiteiten natuur en TOP ecologische natuur	9
Recreatie in het groen - Top Activiteiten Natuur	10
Proeftuin Texel: Top Ecologische Natuur maakt eiland aantrekkelijk voor mens en natuur.....	10
Waddenzee als Top Ecologische Natuur van werelderfgoedklasse	11
Waddenboog: gebied binnendijks langs Waddenzee aantrekkelijk maken.....	12
Amsterdam Wetlands	13
Koester de Gooi en Vechtstreek; plassen of natte natuur, buitenplaatsen en heuvelrug.....	15
Gouden randen voor IJsselmeer en Markermeer	16
Groene steden voor een gezonde leefomgeving	17
Versterk de kust, duinen en binnenduinrand	18
Energietransitie in het landschap.....	20
Natuur-inclusieve en natuur-intensieve landbouw.....	21
Samenwerkende organisaties op gebied van natuur, milieu en recreatie in Noord-Holland.....	23

Colofon:

Deze visie is opgesteld door de volgende samenwerkende Noord-Hollandse organisaties op het gebied van natuur, milieu en recreatie: Natuurmonumenten, Landschap Noord-Holland, Staatsbosbeheer, PWN, Goois Natuurreservaat, het Amsterdamse Bos, IVN en Natuur en Milieufederatie Noord-Holland.

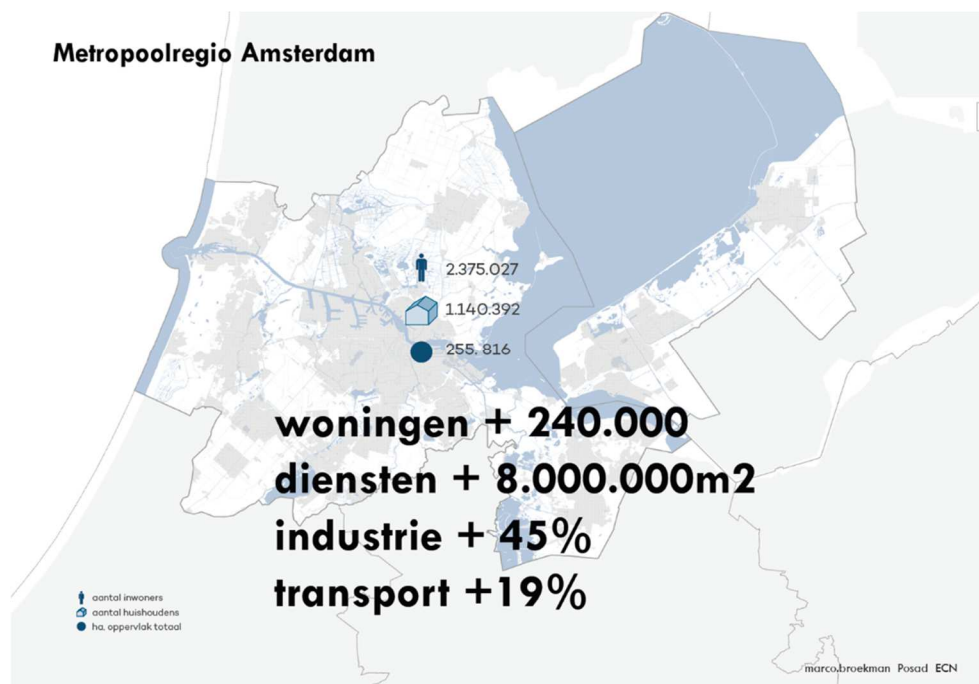
September 2017

Redactie: Natuur en Milieufederatie Noord-Holland

Stad en landschap gezond, groen en duurzaam!

Het stedelijke, agrarische en natuurlijke landschap van de provincie Noord-Holland gaat de komende decennia radicaal veranderen. De belangrijke mondiale opgaven, het terugbrengen van de uitstoot van broeikasgassen en het herstellen van de biodiversiteit, hebben een niet te onderschatten impact op steden en het platteland in onze regio.

Opgaven zoals de bouw van 240.000 nieuwe woningen, de energietransitie, de groei van toerisme, nieuwe bedrijvigheid en de toenemende behoefte aan rust en ontspanning maken die uitdaging alleen maar groter.

6.000 ha NNN in Noord-Holland (dus niet MRA!! Is ruim 10 % van de totale NNN (56.000 ha))

De Noord-Hollanders zijn helder over de gewenste richting van die verandering. Meer dan 70 procent van de inwoners vindt een gezonde leefomgeving topprioriteit. Voor hen is schone lucht, schoon water, natuur dichtbij en stilte om in te ontspannen superbelangrijk. Belangrijker nog dan economische groei of een betere bereikbaarheid¹.

Het op een gezonde, groene en duurzame manier vormgeven van die radicale verandering vraagt om investeringen in landschap, natuur, recreatie, duurzaamheid, milieubescherming en slimme innovatieve oplossingen. De transitie vraagt ook van alle partners bereidheid daar constructief aan bij

¹ Keuze voor Noord-Holland, Publieksonderzoek Provincie Noord-Holland, juli 2017

te dragen en in samen te werken. Maar een écht gezond, groen en duurzaam Noord-Holland vraagt vooral om het kiezen van een duidelijke richting.

Dat maakt de omgevingsvisie die de provincie nu opstelt extra belangrijk. Niet alleen legt ze de basis voor de omgevingsverordening, de omgevingsvisie schept ook een kader van verwachtingen waarbinnen het beleid van de provincie en gedeeltelijk ook de lagere overheden zich zal ontwikkelen.

In deze publicatie geven wij, de samenwerkende organisaties op het gebied van natuur, milieu en recreatie, aan welke keuzes wij zouden willen maken om ervoor te zorgen dat onze (metropool)regio gezonder, duurzamer en groener wordt.

- 1) Zet in op het verder versterken van de kenniseconomie en innovatieve bedrijvigheid in combinatie met een groen en gezond Noord-Holland.
- 2) Versterk het landschap door het instellen van provinciale landschappen en een landschapsambassadeur.
- 3) Investeer in Top Ecologische Natuur en Top Activiteiten Natuur.
- 4) Organiseer daarvoor ook landschapsinvesterings- en beheerfondsen.
- 5) Voor elke extra binnenstedelijke ontwikkeling wordt meer natuur- en recreatiegebied aangelegd.
- 6) Maak tijdens stedelijke gebiedsontwikkeling het combineren van functies zoals wonen, natuur, energieopwekking en voedselproductie de standaard.
- 7) Een energietransitie met draagvlak in de maatschappij en landschappelijke kwaliteit is een must. Stel daarvoor gezamenlijk met alle betrokken partijen een deltaplan op.
- 8) Investeer in Natuur Inclusieve Landbouw (als standaard voor agrarische productie) en Natuur Intensieve Landbouw (met natuur als hoofdproduct) zoals ook in Greenports wordt geïnvesteerd.

Noord-Hollanders vragen om meer natuur, schone lucht en een mooi landschap

Noord-Hollanders hechten veel waarde aan het gezond maken en houden van de omgeving waarin zij wonen en werken. Onderstaande tabel² laat zien dat vooral luchtkwaliteit, leefomgeving en landschap hierin topprioriteit zijn.

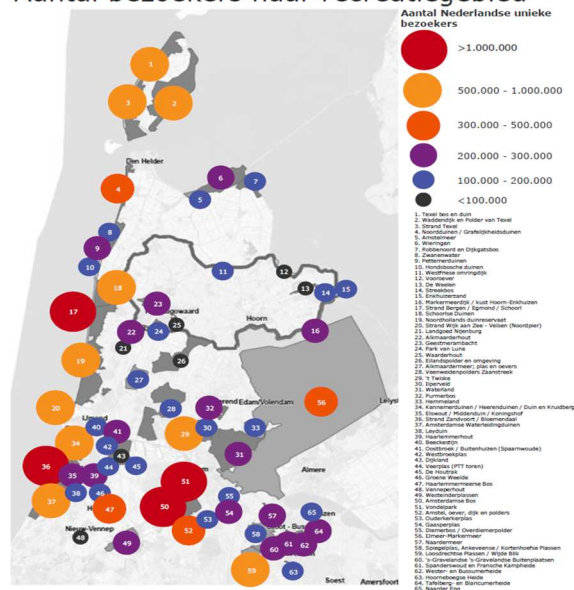

² Keuze voor Noord-Holland, Publieksonderzoek Provincie Noord-Holland, juli 2017

De toekomst van onze natuur- en recreatiegebieden

De bezoekers van onze natuur- en recreatiegebieden zijn over het algemeen hartstikke tevreden; zij waarderen de gebieden gemiddeld met een 7,8. In het bezoekersonderzoek zijn 65 natuur- en recreatiegebieden meegenomen waar jaarlijks 80 miljoen bezoeken worden gebracht (te vergelijken met een uitverkochte Amsterdam Arena vijf keer op een dag). Door de besteding van die bezoekers van ruim een half miljard per jaar (exclusief uitgaven voor overnachtingen en van buitenlandse toeristen) leveren deze gebieden een significante bijdrage aan lokale en regionale economieën. Het huidige recreatieaanbod voorziet in een grote vraag, maar die vraag groeit en daar is de inrichting, het beheer en het toezicht niet altijd op afgestemd. Er ligt daarom een opgave om gezamenlijk het aanbod, de kwaliteit en diversiteit van recreatiegebieden te vergroten.

Aantal bezoekers naar recreatiegebied

nbtc-nipo
research

T B O N I S
toekomst
toekomst

9

Kenniswerkers

De Noord-Hollandse economie is een echte kenniseconomie en daarom concurrerend voor andere regio's. Het aantrekken van innovatieve en snelgroeiende kennisintensieve bedrijvigheid is dan ook van groot belang. Beschikbaarheid van hoog opgeleid personeel is daarbij essentieel en leidend voor deze bedrijven, vooral als het gaat om vestigingskeuze. Gezonde lucht, natuur om in te ontspannen en tot rust te komen en een attractief landschap zijn vaak voor deze mondiale kenniswerkers belangrijke voorwaarden voor de woonplaatskeuze.

Landschap: versterk het landschap, benoem landschapsambassadeurs

Ontwikkel het landschap

De karakteristieke landschappen in Noord-Holland zijn door jarenlange succesvolle ruimtelijke ordening relatief goed bewaard gebleven. Juist omdat er twee Nationale Parken (NP Duinen van Texel en NP Zuid-Kennemerland) en andere kenmerkende landschappen aanwezig zijn, is het tijd om de volgende stap te zetten. Door het unieke van ieder landschap verder te ontwikkelen, neemt de aantrekkelijkheid toe.

Volgens ons is het benoemen van 'regionale landschappen' de meest veelbelovende methode om als overheid, burgers, maatschappij en bedrijfsleven samen die landschappen te versterken. In veel andere landen zijn hier al goede ervaringen mee opgedaan.

De regionale landschappen omvatten de meest kenmerkende landschappen van Noord-Holland. Onder leiding van een landschapsambassadeur wordt er gewerkt aan het verbeteren van de natuur, landschappelijke ontwikkeling, maar zeker ook aan het (toeristisch) verkopen van het gebied.

Voor het versterken van ons landschap is het nodig om:

- 1) Bescherming en versterking van landschappen op te nemen in de Omgevingsverordening en de Omgevingsvisie.
- 2) Te overwegen in ieder geval de volgende regionale landschappen in te stellen:
 - a) De duinrand tussen Heemskerk en Camperduin (als onderdeel van het nieuw te vormen Nationale Park Hollands Duin (van Hoek tot Helder) waar ook het NP Zuid-Kennemerland onderdeel van kan worden).
 - b) Amsterdam Wetlands (Laag Holland).
 - c) Gooi en Vechtstreek.
 - d) Oude land van Texel en Wieringen, als onderdeel van het nieuwe Nationaal Park de Wadden.
- 3) Te onderzoeken of het mogelijk is de volgende gebieden te benoemen tot Provinciale Landschappelijke Ontwikkelgebieden:
 - a. Waddenboog: gebied binnendijks met de oude wadkreken langs Waddenzee van Den Helder tot Den Oever
 - b. Kuststrook Petten – Den Helder
 - c. Gouden randen IJsselmeer- en Markermeer
 - d. Groene scheggen in de Metropool Regio Amsterdam
- 4) Stel per regionaal landschap een landschapsfonds in. Vul dat door tegelijk met bouw- en infraprojecten, projectontwikkelaars en overheden te laten investeren in dat landschapsfonds.
- 5) Ieder regionaal landschap heeft een klein team van eigenaren en betrokken bestuurders uit verschillende organisaties die, onder leiding van de landschapsambassadeur, werken aan het verder ontwikkelen van de kracht van het landschap. Dit team stelt een intergemeentelijk ontwikkelingsplan voor het gebied op en bewaakt de uitvoering van de afgesproken ontwikkelingen.

- 6) De kenmerken van het regionaal landschap kunnen worden omschreven in de nieuwe omgevingsverordening. Door het aanwijzen van het gebied als een 'provinciaal landschap' op grond van de nieuwe Wet Natuurbescherming ontstaat er voor eenieder juridische duidelijkheid over al dan niet gewenste ontwikkelingen.
- 7) Landschapsinclusief plannen en bouwen. Groeninvesteringen voorafgaand aan grote bouw- en ontwikkelprojecten.

Wat is een landschap?

Landschap is een aanduiding voor een landelijk gebied met een visueel eigen identiteit, als drager van een grote diversiteit aan leefgemeenschappen, flora en fauna, als plaats waar cultuurhistorische waarden getuigen van geschiedenis, van het eigen verleden en als gebied waar de lokale en regionale bevolking plezierig kan vertoeven en wat bijdraagt aan stilte, rust en gezondheid.

TOP activiteiten natuur en TOP ecologische natuur

Onze organisaties pleiten voor het continu investeren in natuur, landschap en groene recreatie. Zeker nu de jarenlange investeringen in het Natuurnetwerk Nederland (NNN) en de Kaderrichtlijn Water resultaat op beginnen te leveren. Het natuurbeleid is wat ons betreft er vooral op gericht de kwaliteit en eigenschappen van de diverse landschappen te versterken. Dus bijvoorbeeld dynamiek in de duinen, wildernis op de Waddenzee, activiteiten natuur in recreatiegebieden en gevarieerde en aantrekkelijke landschappen rond de stad. Wij stellen de volgende keuzes voor natuur voor:

- 1) Maak onderscheid in ecologische topnatuur (met internationale waarde) en activiteiten topnatuur. Beide vragen om ambitie, consistent beleid en langjarige investeringen. Bij Top Ecologische Natuur ligt de nadruk op natuurdoelen, unieke natuurkwaliteiten met rust voor mensen om te ontspannen. Bij Top Activiteiten Natuur ligt de nadruk op robuuste toegankelijke natuur waarin Noord-Hollanders kunnen beleven en ontspannen. Door per deelgebied te kiezen voor een van beide typen ontstaat er duidelijkheid voor bedrijfsleven, overheden en bewoners. Bovendien is het dan mogelijk om een langjarig investeringsprogramma samen op te stellen.
- 2) Blijf inzetten op het realiseren van het Natuurnetwerk Nederland. Maar zoek wel naar nieuwe arrangementen. Reserveer geld voor beheer van het NNN. En zet in op het verbinden van gebieden en het ontsnipperen van infrastructuur.
- 3) Investeer in recreatieve natuurterreinen om Top Activiteiten Natuur aan te kunnen bieden aan Noord-Hollanders.
- 4) Versterk en bescherm waardevolle landschappen door het stimuleren van natuurinclusieve en natuurintensieve landbouw (zie hoofdstuk Natuur Inclusieve en Natuur Intensieve Landbouw).
- 5) Versterk het groen in steden en zorg voor verbindingen tussen stad en natuur, dat brengt de natuur dichterbij.

Ter illustratie schetsen wij hierna een aantal voorbeelden van landschaps- en natuurontwikkelingen.

Klimaatadaptatie en natuurversterking gaan hand in hand

Klimaatadaptatie kan goed en slim gecombineerd worden met meer natuur. Voorbeelden hiervan zijn adaptieve kustverdediging, waarbij afslag wordt gecombineerd met aangroei na zandsuppleties, grootschalige waterberging in het veenweidegebied, het opzetten van het waterpeil dringt CO₂-uitstoot terug en vergroening van de stad om de sponswerking van de stad te vergroten en hitte te kunnen opvangen.

Recreatie in het groen - Top Activiteiten Natuur

Ontspannen, sporten, beleven en recreëren in het groen worden steeds belangrijker voor Noord-Hollanders. De 7600 hectare top-belevingsnatuur van de recreatie- en natuurbeherende organisaties levert een belangrijke bijdrage aan die behoeftes.

Anno 2017 zijn deze 'nieuwe' recreatiegebieden vrijwel net zo populair in gebruik als duinen, oude cultuurlandschappen en strand. Daarvoor is een stevige beleidsinspanning nodig geweest. Tegelijk geldt dat de potentie nog steeds wordt onderbenut. Mede omdat investeringen in verbetering en onderhoud van deze gebieden achterblijft bij het daadwerkelijke gebruik. Juist nu het genieten van groen belangrijker wordt en het toerisme toeneemt is extra (publiek–privaat) investeren in deze meer recreatieve gebieden gewenst. Versterking kan door:

- 1) Het nog sterker onderscheidend inrichten en positioneren van de verschillende recreatiegebieden;
- 2) Investeren in de kwaliteit van de gebieden;
- 3) Het eenvoudiger en effectiever maken van de bestuurlijke structuur;
- 4) Het ontwikkelen van een ruimtelijk masterplan, gericht op het natuurlijk verbinden van bijvoorbeeld Spaarnwoude met de omliggende woonkernen en Amsterdam.

Proeftuin Texel: Top Ecologische Natuur maakt eiland aantrekkelijk voor mens en natuur

Texel heeft zich de laatste jaren ontwikkeld tot een innovatief en initiatiefrijk eiland. Duinen en strand zijn en blijven een populaire toeristische trekker, de verkoop van lokaal geproduceerde producten neemt sterk toe en de Waddenkust ontwikkelt zich tot een ware vogelboulevard.

In de komende jaren komen er grote uitdagingen op het eiland af zoals toenemende verzilting en druk op voorzieningen en de rust door het toenemende toerisme. Texel is in staat om deze uitdagingen het hoofd te bieden; het kan een voorbeeld zijn voor de rest van Noord-Holland. Vandaar 'Proeftuin Texel'.

In deze proeftuin kunnen ontwikkelingen, als combinatie van landbouw en natuur, zuinig omgaan met water en energie en geleiding van toerisme, worden aangegrepen om nieuwe antwoorden te ontwikkelen. Deze antwoorden dienen binnen de schaal en mogelijkheden van het eiland te passen.

De grens tussen land en wad kan hierbij uitgroeien tot een optimale pleisterplaats voor trekvogels, een proeftuin voor zilte adaptatie van landbouw en schelpdierenteelt op land en een aantrekkelijke trekpleister voor toeristen.

De provincie kan de proeftuin ondersteunen door een duidelijk ruimtelijk kader, participatie in samenwerkingsverbanden en subsidies.

Waddenzee als Top Ecologische Natuur van werelderfgoedklasse

De Waddenzee is het grootste natuurgebied van Noord-Holland. Door de decentralisatie van het natuurbeleid is de provincie nu ook (mede)verantwoordelijk geworden voor dit werelderfgoed.

Het gebied valt uiteen in drie delen. Door het vrijwel ontbreken van verstoring, is het Balgzand nu al het meest vogelrijke deel van de gehele Waddenzee. In de geulen van het Marsdiep worden innovatieve vormen van mosselkweek gecombineerd met onbeviste delen, waar zich natuurlijke schelpdierbanken ontwikkelen. Het Eijerlandse gat is een ware wildernis, waar geulen zich ongestoord mogen verplaatsen.

Het beleid voor de Waddenzee is al meer dan 25 jaar gericht op het versterken van deze kernwaarden. Natuurorganisaties pleiten ervoor om het huidige beleid in versterkte vorm voort te zetten door:

- Duurzame bescherming van de wadplaten van het Balgzand door het goed regelen van het natuurbeheer/-geleiding van recreatie. Het ontwikkelingsprincipe bestaat hier uit 'rust voor vogels'.
- In de geulen van het Marsdiep 'ruimte te geven aan mensen'. Door het stimuleren van innovatie, kan het ruimtebeslag door visserij in balans worden gebracht met de natuurwaarden. Hierdoor is het mogelijk om delen met een ongestoorde ontwikkeling af te wisselen met locaties waar beperkte bodemberoerende visserij plaatsvindt.
- Het Eijerlandse gat (tussen Texel en Vlieland) zo behouden. Dit is een van de twee kombergingsgebieden (naast Rottum) waar vrijwel geen menselijke ingrepen plaatsvinden. Er wordt niet gebaggerd en de visserij is zeer beperkt. Deze kernkwaliteit wordt versterkt zodat hier een echte 'Noord-Hollandse wildernis' op de rand van de provincie kan ontstaan. Uiteindelijk kan dit deel van de Waddenzee als 'no take zone' uitgroeien tot een van de meest waardevolle natuurgebieden van Nederland.
- Met de ondertekening van de intentieverklaring Dark Sky Werelderfgoed Waddengebied door 43 partijen, onder de vlag van UNESCO, is duisternis recent als belangrijke kernkwaliteit bekrachtigd. De opgave is om de komende jaren te werken aan bewustwording, beleving en het terugdringen van lichtverstoring in het Waddengebied. Dit wordt afgestemd met het beheerplan voor het Natura 2000-gebied. Beiden zullen het behalen van de Natura 2000-doelstellingen als doel moeten hebben.

Waddenboog: gebied binnendijs langs Waddenzee aantrekkelijk maken

De ligging van de Kop van Noord-Holland aan de Waddenzee biedt veel kansen die momenteel niet allemaal benut worden. Het binnendijkse gebied heeft te maken met verzilting, waar nu nog actief tegen wordt opgetreden. De nadelen van het doorspoelen met zoet water worden echter steeds groter.

Onze organisaties pleiten er dan ook voor om het gebied te ontwikkelen tot proefgebied voor het omgaan met verzilting waardoor nieuwe arrangementen kunnen ontstaan in de contactzone tussen zoet en zout. Het landschap kan hierdoor aantrekkelijk worden gemaakt met rijke Wadden gerelateerde natuur (denk aan brakwatergebieden, waddenbroedvogels, wadkrekken en zoet-zoutverbindingen voor vis) als aansprekend landschap voor recreanten, waardoor Texel wordt ontlast.

De keuze voor deze 'Waddenboog' van Den Helder tot Den Oever is meebewegen met zoet en zout, in plaats van tegenwerken.

In de Kop kunnen de oude Wadkrekken weer tot leven worden gewekt. Deze krekken zijn nog in het landschap waar te nemen maar de potentie wordt onvoldoende benut. Van het Amstelmeer kan een recreatie- en natuurgebied worden gemaakt met de allure van het Lauwersmeer en dito toeristische aantrekkingskracht. De Wadkrekken kunnen landschappelijk, recreatief en ecologisch worden benut. Hierdoor wordt de belevingskwaliteit aanmerkelijk vergroot wat ook positief zal werken voor economische benutting voor (water-)recreatie en toerisme.

Amsterdam Wetlands

Het best bewaarde geheim van Amsterdam? Het indrukwekkende polder- en moerasland ten noorden van de stad: Amsterdam Wetlands. Een bijzonder gebied met historische dorpjes, spannende sloten en meren en natuurparels met veel water- en weidevogels. Dé plek om het drukke stadsleven te ontvluchten en wandelend, kanoënd, fietsend of rollerbladend inspiratie en frisse lucht op te doen. Of om als toerist Nederland Waterland te leren kennen.

Valt de bodem weg?

In Amsterdam Wetlands is er sprake van een stapeling van problemen en opgaven. De economische basis van de landbouw is kwetsbaar, de natuurwaarden dalen en zijn soms strijdig (Natura 2000-doelen staan soms op gespannen voet met het behoud van weidevogels), ontwateren kost veel geld en is eindig, huizen en wegen verzakken en de uitstoot van broeikasgassen is enorm en neemt nog steeds toe.

Of, in andere woorden, de bodem valt letterlijk weg onder Amsterdam Wetlands. Wij zien het ontrafelen van deze knoop als een van de belangrijkste opgaven voor de komende omgevingsvisie, waarbij niet geschroomd moet worden om nieuwe wegen in te slaan.

Veenweidegebied van internationale allure

Amsterdam Wetlands is tegelijk een gebied met internationale allure. Het gaat om in totaal 15.000 hectare natuurgebied. Die gebieden liggen nu erg versnipperd en zijn in handen van verschillende terreinbeheerders. Landschap Noord-Holland, Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten werken aan een overall visie en aanpak voor het gebied. Afgestemd water- en natuurbeheer en slimme recreatiemogelijkheden maken straks van Amsterdam Wetlands de groene achtertuin van Amsterdam. Precies wat er nodig is om de druk op de stad en de leefbaarheid te managen.

Vertrekpunt van de overall visie is het verhogen van de natuur- en recreatiewaarden, ruimte maken voor (nieuwe) economische dragers, het verbeteren van de relatie stad-land en het stoppen van bodemdaling zodanig dat het gebied CO₂-neutraal wordt.

We zien hierbij vier lagen in het veenweidelandschap ontstaan. De eerste laag bestaat uit natuurkerngebieden van historisch veen met weidevogels en natuurintensieve landbouw. Laag twee bestaat uit groeiend veen met moeras- en rietsoorten. Daar omheen functioneert een economische schil in een breder landschap. Die schil bestaat ten derde uit een toekomstbestendig waterrijk agrarisch cultuurlandschap en ten vierde uit recreatieve hotspots en natuurbeleving.

Hierdoor creëren we ruimte voor natuurlijke veengroei, weidevogelbeheer in combinatie met het verhogen van het waterpeil met agrarisch (mede)gebruik en grootschalige waterberging. Dit alles gericht op een toekomstperspectief voor een beperkt aantal agrarisch en recreatief ondernemers in een aantrekkelijk landschap met hoge natuurwaarden voor de recreërende stedelingen en toeristen.

Keuzes voor Amsterdam Wetlands

Om een dergelijke transitie van een op voedselproductie gerichte landbouw, naar een 'gemengde' bedrijfsvoering met een maatschappelijke meerwaarde te ondersteunen, is het nodig om scherpe keuzes te maken. Wij kiezen voor groei van recreatie, verbrede natuur-inclusieve landbouw, natuur-intensieve landbouw én natte teelten in het veenweidegebied. Dit betekent ook kiezen voor een hoger waterpeil om de bodemdaling te stoppen.

Koester de Gooi en Vechtstreek; plassen of natte natuur, buitenplaatsen en heuvelrug

In de Gooi en Vechtstreek en het Vechtplassengebied is sprake van een zeer intensief gebruik van de ruimte. Stedelijke gebieden worden afgewisseld met waardevolle natuurgebieden. Deze natuurgebieden worden nu al zeer drukbezocht door bewoners en recreanten, zoals de bossen van het Gooi, de 's-Gravelandse Buitenplaatsen en de Vechtplassen. De landbouwgebieden binnen de Gooi en Vechtstreek zijn van groot belang voor het gevoel van rust en ruimte. Er is dan ook zeer beperkt ruimte voor nieuwbouw van woningen of bedrijvigheid.

Het 'goud' van de Gooi en Vechtstreek is de groene en natuurlijke leefomgeving. Dit is van groot belang voor de aantrekkelijkheid van de regio én als groen recreatiegebied voor Metropool Regio Amsterdam (MRA). De natuurorganisaties pleiten voor een versterking van natuur, landschap, erfgoed, aantrekkelijk woon-, werk- en leefklimaat en een verantwoorde recreatie en toeristische ontwikkeling als tegenhanger van verstedelijking en toenemende verkeersdruk.

Verspreid door de Gooi en Vechtstreek en met name op de overgangen tussen hoge zandgronden en veengebieden, liggen kansen voor vergroting van de biodiversiteit door natuurontwikkeling. Nieuwe doorsnijdingen of aantastingen van natuurgebieden, bijvoorbeeld door infrastructuur of grootschalige stedelijke ontwikkeling, passen niet in het gewenste ontwikkelprincipe.

De status van Provinciaal Landschap eventueel aangevuld met UNESCO Geopark en Nationaal Park, met passende middelen, kan het behoud van de Gooi en Vechtstreek borgen, de samenhang versterken en een bijdrage leveren aan het maatschappelijk draagvlak van dit bijzondere gebied. De nieuwe Wet Natuurbescherming, straks ingepast in de Omgevingswet, biedt hiervoor de mogelijkheden. Hierdoor wordt de hoogwaardige woon- en leefomgeving versterkt én ontstaat er ruimte voor natuur in combinatie met recreatieve ontwikkelingen.

Ontwikkelprincipe: geen nieuwe verstedelijking. Goed beheer van de huidige waarden staat centraal.

Gouden randen voor IJsselmeer en Markermeer

De grens tussen het water van het IJssel- en Markermeer en het land is momenteel hard. Vrijwel nergens komen rietkragen of natuurlijke oevers voor. De visstand is dan ook laag. Ook achter de dijk is op veel plekken sprake van een directe overgang naar intensief gebruikt (agrarisch) gebied. Tegelijkertijd wordt de grens tussen water en land zeer gewaardeerd door bewoners en toeristen. En zijn er daarnaast kralen van natuurgebiedjes in een ketting langs de kust te herkennen. Juist deze gebieden zijn goed te benutten voor zachte overgangen waardoor de waterkwaliteit kan verbeteren.

Door in te zetten op het verzachten van de overgang, wordt de natuur van het Marker- en IJsselmeer verbeterd en neemt de visstand toe. Door 'achteroever' te ontwikkelen, ontstaat een lang natuurlijk lint door de gehele provincie.

Keuze voor het IJsselmeer en Markermeer: verzachten van de overgang tussen land en water. En maak gebruik van de meekoppelkansen bij de verhoging van de Markermeerdijken.

Groene steden voor een gezonde leefomgeving

De ruimte voor nieuwe woningen wordt nadrukkelijk gezocht in stedelijk gebied. Het wordt daar steeds drukker. Extra aandacht voor een gezonde leefomgeving is daarom van groot belang. Vergroening draagt bij aan meerdere doelen: de natuur dichtbij huis, goed voor de gezondheid van mensen, vangt fijnstof op, dempt stadslawaai, groen in plaats van steen vergroot de sponswerking en draagt zo bij aan klimaatadaptatie.

Om TOP-natuur beschikbaar te houden voor Noord-Hollanders, pleiten natuurorganisaties ervoor verstedelijking te combineren met nieuwe, goed toegankelijke natuur- en recreatiegebieden. Hierbij is het zeer wenselijk dat iedereen binnen 10 minuten te voet of per fiets een groengebied kan bereiken. Met de scheggenstructuur is Amsterdam hier het sprekende voorbeeld van.

Ladder van duurzame verstedelijking

In Noord-Holland gebruiken we de Ladder voor Duurzame Verstedelijking. Voorkeur in de ladder is het alleen ontwikkelen binnen bestaand bebouwd gebied. Om vooral de MRA leefbaar te houden en niet nog meer landschap te verliezen, zijn handhaving en zelfs het versterken van de Ladder onontkoombaar.

Combineer woningbouw met andere opgaven

Het verdient in onze ogen aanbeveling om woningbouw, gebiedsontwikkeling en -vernieuwing te combineren met andere opgaves en waar mogelijk dit zelfs tot norm te verheffen. Innovatieve groene voorbeelden daarvan zijn natuur- en voedselproductie op daken, aan balkons, als gevelbekleding of als hangende tuinen. Maar ook op wijkniveau zijn er innovaties mogelijk met energieopwekking, groenontwikkeling in de wijk, waterberging en voedselproductie.

Keuze: vergroenen van de stad voor gezondheid, leefbaarheid en klimaatadaptatie. Koester de natuur die al in de directe nabijheid van de stedeling ligt.

De nieuwe Wet Natuurbescherming

De nieuwe Wet natuurbescherming biedt de provincie het instrumentarium – vanuit de verplichting om voor beschermde soorten een gunstige staat van instandhouding te realiseren – om via gedragscodes of gebiedsgerichte ontheffingen bij woningbouw te verzekeren dat beschermde soorten worden beschermd, en er vervangende leef- en verblijfplaatsen worden gerealiseerd. Gebruik hiervoor de ervaringen die zijn opgedaan, zoals in Tilburg-centrum en het project Stroomversnelling.

Versterk de kust, duinen en binnenduintrand

Veel mensen schrokken begin 2016 van de vele plannen voor het bouwen van strandhuisjes, beachvilla's, strandpaviljoens, huisjesparken en hotels achter de duinen. Zeer begrijpelijk. De kust is in de ogen van velen een plek waar je komt voor de rust, lekker uitwaaien, genieten van het uitzicht, luieren in de warme zon en het zwemmen in zee. Ook de vogels langs de vloedlijn of een zeehond in zee horen bij die beleving.

De trend van steeds meer bebouwing op het strand en achter de duinen gaat ten koste van dit breed gewaardeerde landschap en de bijbehorende natuur. En uiteindelijk van de economische waarde die ermee gecreëerd wordt. Er kan veel, maar niet alles en niet overal.

Versterken binnenduintrand van grote waarde

Niet alleen het strand, maar ook het gebied in en achter de duinen vraagt om een verstandige omgang met de groeiende stroom toeristen. De binnenduintrand behoort tot de meest gewaardeerde landschappen van Noord-Holland. De afwisseling van natuurrijke graslanden, bollenvelden en buitenplaatsen zorgt voor een afwisselend landschapsbeeld. De aanwezigheid van stromend water (duinrellen) is een extra kernwaarde.

Wij pleiten voor behoud van dit landschapsbeeld in het gebied ten zuiden van Petten tot aan Zuid-Holland. Bouw van woningen en windmolens dient hier voorkomen te worden. De binnenduintrand biedt hoge potenties voor ontwikkeling van natuur door de aanwezigheid van prachtige kwaliteit kwelwater. Zoek daarbij waar mogelijk samenwerking met agrariërs voor een robuuste invulling en buffers.

In het gebied ten noorden van Petten is ruimte voor landschapstransitie, waarbij functieverandering een bijdrage kan leveren aan een meer aantrekkelijk landschap. Hierdoor wordt de huidige harde overgang tussen landbouw en natuur verzacht door het ontwikkelen van een 'nieuwe' binnenduintrand. Ontwikkeling van recreatieve voorzieningen kan hierbij gekoppeld worden aan (nieuwe) aantrekkelijke natuur- en recreatiegebieden.

In de binnenduintrand zit allerlei nieuw recreatieaanbod in de pijplijn om te ontwikkelen. De natuurorganisaties pleiten voor een nut- en noodzaak-afweging (ten einde overprogrammering voor te zijn), vervolgens het opknappen c.q. opruimen van oude parken en voorzieningen om verpaupering tegen te gaan, voordat er nieuwbouw wordt gepleegd. Daarvoor is een actieve overheidsrol noodzakelijk. Wat bij windmolens en bedrijventerreinen kan, saneren en nieuw-voor-oud verplicht opleggen, moet bij vakantieparken ook kunnen.

Rekening houden met natuur en landschap

Overheden, bedrijven en andere organisaties kunnen veel doen om mensen van een ongeschonden landschap, de natuur en de rust te laten genieten. Dat is van levensbelang voor planten en dieren. Maar ook van levensbelang voor de economische recreatieve kwaliteit van de kust. Hieronder een overzicht met maatregelen die nodig zijn om de kust te beschermen en te versterken:

- 1) Het strand in zones opdelen voor evenementen en intensieve recreatie
- 2) De binnenduinrand van Petten tot Den Helder als ontwikkelgebied.
- 3) Voldoende rustige stranden en strandreservaten.
- 4) De duinen lijken op papier goed beschermd. Maar recreatie heeft sowieso effect op de duinnatuur en daarom is ook de zonering van de binnenduinrand en verankering in bestemmingsplannen en de Provinciale Ruimtelijke Verordening van groot belang.
- 5) Duisternis is voor veel diindieren belangrijk. Het plaatsen van verlichting, bijvoorbeeld langs strandovergangen naar paviljoens, is daarom niet wenselijk.
- 6) Vermijd zoveel mogelijk grootschalige activiteiten op het strand, die zorgen voor verstoring van dieren in de omgeving.

Zie ook: Zoneren van de kust, ruimte voor mensen en natuur, PWN, Natuurmonumenten, Landschap Noord-Holland, januari 2017.

Energietransitie in het landschap

De vraag naar energie in Noord-Holland is groot. De Metropool Regio Amsterdam verbruikt verreweg de meeste energie. Als we al deze energie duurzaam willen opwekken betekent dat een flinke energietransitie. Waarbij we een deel van onze behoefte naar duurzame energie buiten de provincie zullen moeten opwekken. Bijvoorbeeld door grootschalige windparken op zee aan te leggen.

Tegelijk is het nodig in onze provincie alles te doen wat nodig en mogelijk is om energie te besparen en energie op te wekken. Ook de milieu-, natuur- en recreaties-organisaties willen zelf bijdragen aan de energietransitie. Wat ons betreft is voor een goede energietransitie het volgende essentieel:

- 1) Milieu-, natuur- en recreatieorganisaties willen maximaal bijdragen aan de energietransitie door verder energie te besparen en zoveel als mogelijk duurzame energie op eigen terreinen op te wekken.
- 2) Stimuleer kleinschalige energieopwekking mits ingepast in de omgeving en het landschap, ook in belangrijke landschappen daar waar dat mogelijk is;
- 3) Faciliteer inwoners en (maatschappelijke en kennis) organisaties met geld en slimme regelgeving om energie-initiatieven op te zetten;
- 4) We stellen voor nieuwe windmolens te concentreren in een beperkt aantal grootschalige windmolenparken. Bestaande windmolens worden gesaneerd en geconcentreerd in deze parken. Ten zuiden van de lijn Alkmaar-Hoorn zien we hiervoor vooral ruimte in de haven van Amsterdam, bij Tata Steel en langs de hoofdweginfrastructuur. In het noorden pleiten we ook voor een 'windmolenvrije' zone van enkele kilometers gerekend vanaf de duinen, op Texel, en langs de Waddenkust.
- 5) Onderzocht kan worden of kleinere windmolens die kunnen worden ingepast en waarvoor draagvlak is ook elders ingepast kunnen worden. Niet in kwetsbare landschappen als Amsterdam Wetlands (Laag Holland), de binnenduinrand en het Gooi. En alleen maar als ze passen in het landschap.
- 6) Om aanvaringen met trekvogels en vleermuizen te voorkomen, dient een 'stilstandvoorziening' verplicht te worden gesteld. In nachten met veel trek worden de windmolens dan tijdelijk stilgezet.
- 7) Zonneweides alleen plaatsen op locaties waar de landschappelijke inpassing gewaarborgd is. Daarnaast hebben veel overhoeken en bermen grote waarden als refugium voor bijvoorbeeld bijen. Om deze reden dient er verstandig te worden omgegaan met het plaatsen van zonnepanelen in bijvoorbeeld verkeersknooppunten, of schrale bermen.

Natuur-inclusieve en natuur-intensieve landbouw

Waar de natuur binnen de natuurgebieden tekenen van herstel vertoont, gaat de achteruitgang in het landelijk gebied door. Om dit tij te keren is het in onze ogen nodig dat de gangbare landbouw verduurzaamt door de uitstoot van meststoffen en CO₂ te verminderen en natuurintensief of natuurinclusief te boeren.

Waarom is natuurintensieve en -inclusieve landbouw belangrijk?

De biodiversiteit daalt en de natuur in agrarische gebieden staat onder druk. Tegelijk groeit ook bij het publiek het bewustzijn dat een goede balans tussen productie en natuur in de landbouw noodzakelijk is en dat ook burgers en consumenten daar een verantwoordelijkheid in hebben.

Dat maakt dat natuurinclusieve en natuurintensieve landbouw nodig en mogelijk is voor landschap, milieu en natuur en voor een gezonde rendabele landbouw op de lange termijn.

Natuurinclusieve landbouw

Voor de ontwikkeling van natuurinclusieve landbouw is de samenhang tussen de volgende aspecten belangrijk:

- Biodiversiteitsrendement: bijvoorbeeld versterken bodemkwaliteit, natuur- en landschapsherstel of -behoud (functionele- en landschappelijke) biodiversiteit of het versterken van specifieke soorten biodiversiteit;
- Gebiedsgericht rendement: bijvoorbeeld natuurgerichte samenwerking op gebiedsniveau (denk aan agrarische collectieven, terreinbeheerders), mozaïek, gezamenlijke gebruik van diensten, marktbenadering;
- Landbouwkundig rendement: voldoende productie van veevoer, melk, groente, bollen, aardappelen van uitstekende kwaliteit;
- Bedrijfseconomisch rendement: bijvoorbeeld omzet, financiering, kosten, markt.

De verwachting is dat door Europese en nationale wetgeving natuurinclusieve landbouw de nieuwe norm voor agrariërs gaat worden.

Natuurintensieve landbouw

Waar bij de natuurinclusieve landbouw de agrarische productie leidend is en de gerealiseerde natuurwaarden een mooi en gewild bijproduct is, is er daarnaast behoefte aan agrarische werkzaamheden waar de productie van natuur leidend is. Deze vorm noemen we de natuurintensieve landbouw. Met name binnen het NNN is behoefte aan agrarische productie waarbij de natuur op een staat en het agrarische product hiervan afgeleid is. Dit klinkt bijna tegenstrijdig omdat deze vorm van agrarische productie juist zeer extensief genoemd kan worden.

In de afgelopen jaren is al een aantal sprekende voorbeelden van natuurintensieve landbouw gerealiseerd. De natuurorganisaties in Noord-Holland willen graag investeren in nieuwe vormen van samenwerking met agrarisch ondernemers die passen bij de intentie om de productie van natuurwaarden centraal te stellen in de bedrijfsvoering.

Living Lab Natuur Inclusieve Landbouw

De Milieufederatie Noord-Holland gaat – in samenwerking met Groen Kapitaal – met agrariërs, LTO en andere natuur- en agrarische organisaties in Noord-Holland een Living Lab voor natuurinclusieve landbouw opzetten. Vooral met als doel om boeren te ondersteunen bij het in de praktijk brengen van deze natuurinclusieve landbouw.

Samenwerkende organisaties op gebied van natuur, milieu en recreatie in Noord-Holland

Ambitueus en in perspectief denken met een nuchtere resultaatgerichte aanpak. Dat is de visie van Natuurmonumenten, Landschap Noord-Holland, Staatsbosbeheer, PWN, Goois Natuurreserveaat, het Amsterdamse Bos, IVN en Natuur en Milieufederatie Noord-Holland op de ontwikkelingen in Noord-Holland. Zo kunnen we gezamenlijk de uitdagingen en transitie van onze leefomgeving aan.

We werken daarbij vanuit een gezamenlijke visie op Noord-Holland in het algemeen en de MRA in het bijzonder: wat ons betreft kan economische ontwikkeling alleen met gelijktijdige ontwikkeling van natuur- en recreatiemogelijkheden: groeien en bloeien zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.

En er is meer: we kunnen bijdragen aan de uitdagingen van dit moment, zoals: het vergroten van de bereikbaarheid van gebieden en het opnieuw vormgeven van de relatie tussen stad en omgeving. Ook dragen we bij aan de uitdagingen van energievoorziening (energielandschappen), gezondheid, stadslandbouw en waterberging (klimaatbestendigheid).

Daarbij hebben wij plaats om mensen uit de WSW (met een achterstand op de arbeidsmarkt), uit de zorg of bij re-integratie in te zetten bij de werkzaamheden in onze gebieden. (Bij het Amsterdamse Bos, Staatsbosbeheer en Landschap Noord-Holland hebben we hier al volop ervaring mee.)

Kortom: Wij weten hoe met natuur en landschap om te gaan. Dit is immers onze kerncompetentie:

- Wij beheren en bezitten grote delen van de grond.
- Wij bieden prachtige mogelijkheden tot groen vertier.
- Wij werken samen met de mensen in de gebieden:
 - De inwoners;
 - De ondernemers, zoals boeren;
 - De groene vrijwilligers;
 - De sociaal zwakkere groepen.
- Wij weten abstracte begrippen als het Metropoliitaans Landschap te verbinden aan de dag-in-dag-uit belevingswereld van deze mensen.

Samen met deze mensen geven wij als natuur- en recreatieorganisaties het rijke palet aan landschappen vorm, voortbouwend op de generaties voor ons:

- De veenweiden;
- De buitenplaatsen in het Gooi of in de binnenduinrand;
- De Stelling van Amsterdam;
- De groene scheggen.

Wij zijn hier al (lang) bezig en gaan daar ook zeker mee door. Wij geloven dat dit door een nauwe samenwerking met u nóg meer zou kunnen opleveren.